

دیدگاه و گزارشات محمد بن ابی بکر ابن قیم جوزی در تلمود با تأکید بر کتاب اغاثه اللهفان

محمد شایس کیهان^۱ دکتر سید علی سید اف^۲

۱. دانشجوی دوره کارشناسی ارشد، رشته تفسیر و علوم قرآن، دانشگاه جامعه المصطفی العالمیه - نمایندگی گلستان، ایران.

۲. استادیار گروه تفسیر و علوم قرآن دانشگاه جامعه المصطفی العالمیه - گلستان، ایران.

چکیده

ابن قیم جوزی در آثار خود، به‌ویژه در کتاب إغاثة اللهفان من مصاد الشيطان، نقدهای مهمی بر آموزه‌های تلمود وارد کرده است. او با مقایسه آموزه‌های تلمود با اصول اسلامی، تفاوت‌های اساسی در مفاهیم نجات، عبادات، تاریخ‌نگاری، قوانین شرعی و حقوق اجتماعی را تحلیل کرده است. ابن قیم در نقد مفهوم نجات در تلمود، بر این باور است که در اسلام نجات برای تمام انسان‌ها است، در حالی که در تلمود نجات مختص یهودیان است. همچنین، او قوانین عبادی تلمود را پیچیده و در تضاد با آموزه‌های ساده و منطقی اسلام می‌داند. وی به تحریفات تاریخی در تلمود اشاره کرده و این روایات را با تاریخ صحیح اسلامی مقایسه می‌کند. ابن قیم همچنین نقدهایی به نابرابری‌های جنسیتی و نژادی در تلمود وارد کرده و تأکید دارد که اسلام بر برابری انسان‌ها تأکید دارد. نقدهای او درباره حقوق زنان و روابط با غیر یهودیان در تلمود و مقایسه آن با آموزه‌های اسلامی، نمایانگر دیدگاه‌های ضد تبعیض اسلام است. این نقدها در مجموع تفاوت‌های بنیادی میان دو دین اسلام و یهودیت را روشن می‌سازد.

کلیدواژه‌ها: ابن قیم جوزی، تلمود، نجات، عبادات، تحریفات تاریخی، حقوق زنان، برابری، اسلام، شریعت، نژادپرستی.

یکی از مباحث پیچیده و مهم در مطالعات دینی، بررسی و تحلیل منابع مذهبی سایر ادیان در مقابل اصول و آموزه‌های دینی اسلام است. در این زمینه، ابن قیم جوزی، فقیه برجسته اهل سنت، در آثار خود به نقد و تحلیل متون دینی یهودیان و مسیحیان پرداخته و نظرات متفاوتی را در خصوص منابع دینی این دو دین مطرح کرده است. یکی از مهم‌ترین موضوعات مورد توجه ابن قیم جوزی، تلمود است که به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین و معتبرترین متون دینی یهودیان شناخته می‌شود.

تلمود مجموعه‌ای است از احکام دینی، آراء فقهی و تفسیرهای مختلف که از دو بخش اصلی میشنا (کتاب حاوی قوانین یهودی) و گمارا (تفسیر و توضیح میشنا) تشکیل می‌شود. این کتاب، در دوران‌های مختلف تاریخ یهود، نقشی مهم در تعیین قوانین و اصول دینی یهودیان ایفا کرده است. با این حال، بسیاری از اندیشمندان مسلمان، از جمله ابن قیم جوزی، به نقد این متون پرداخته و آن‌ها را از منظر اصول دینی اسلام مورد بررسی قرار داده‌اند.

ابن قیم جوزی، در کتاب «إِغَاثَةُ اللَّهْفَانِ مِنْ مَصَائِدِ الشَّيْطَانِ»، که یکی از آثار برجسته وی است، به نقد بسیاری از آموزه‌های غیر اسلامی پرداخته و به‌ویژه تلمود را یکی از متون مهم و تأثیرگذار یهودیان در نظر گرفته است. در این کتاب، ابن قیم به تحلیل و نقد آموزه‌هایی می‌پردازد که از نظر وی، ممکن است برای مسلمانان و پیروان دیگر ادیان آسیب‌زا و گمراه‌کننده باشند. نقد تلمود از سوی ابن قیم جوزی بیشتر بر اساس اصول و آموزه‌های اسلامی انجام شده و وی سعی داشته است که تحریفات و انحرافات دینی موجود در تلمود را شناسایی و تحلیل کند.

پیشینه تحقیق

تحقیقات زیادی در زمینه نقد منابع دینی دیگر ادیان از دیدگاه ابن قیم جوزی انجام شده است، اما به طور خاص و جزئی، تحقیقات زیادی به تحلیل نقد تلمود توسط ابن قیمه برجسته پرداخته نشده است. برخی محققان در این زمینه به بررسی کلیات کتاب «إِغَاثَةُ اللَّهْفَانِ» پرداخته‌اند و به نقدهایی که ابن قیم جوزی در آن کتاب مطرح کرده، اشاره کرده‌اند. از جمله این پژوهشگران می‌توان به **فؤاد سزگین** اشاره کرد که در کتاب خود "تاریخ علوم عربی اسلام" به تطور علم و تاریخ دین پرداخته است و در برخی از تحقیقات خود به بررسی و نقد منابع دینی غیر اسلامی، از جمله تلمود، اشاره کرده است. همچنین محمود زقزوق، محقق معاصر در زمینه مطالعات تطبیقی دینی، در کتاب "مبانی فقه اسلامی و تطبیق آن با دیگر ادیان" به مقایسه قرآن و دیگر متون دینی پرداخته و در آثار خود به برخی نقدهای ابن قیم جوزی بر متون یهودی اشاره کرده است. همچنین، برنارد لوئیس، پژوهشگر برجسته غربی، در کتاب "اسلام و دنیای غرب: مقابله میان دو فرهنگ" به مقایسه تطبیقی میان قرآن و تلمود پرداخته است که می‌تواند به درک بهتر نگاه ابن قیم به این کتاب یهودی کمک کند.

ضرورت تحقیق

ضرورت انجام این تحقیق به دلایل مختلفی برمی‌گردد. نخست آن‌که با توجه به تأثیرات گسترده‌ای که تلمود در تاریخ و فرهنگ یهودیان داشته است، شناخت دقیق‌تر نقدها و نظرات ابن قیم جوزی در این زمینه می‌تواند به‌ویژه در فهم بهتر تعاملات دینی میان مسلمانان و یهودیان کمک کند. این تحقیق می‌تواند به‌ویژه برای محققان دینی، دانشجویان و علاقه‌مندان به تاریخ دین و نقد متون مذهبی مفید واقع شود. علاوه بر این، مطالعه دیدگاه‌های ابن قیم جوزی در خصوص تلمود به ما این امکان را می‌دهد که با توجه به اصول و مبانی دینی اسلام، چگونگی واکنش و نقد ابن قیمه برجسته نسبت به منابع دینی دیگر را مورد تحلیل قرار دهیم. از آن‌جا که در دنیای امروز، تعاملات میان ادیان و فرهنگ‌ها بیشتر از هر زمان دیگری مطرح است، شناخت دقیق این دیدگاه‌ها می‌تواند در فهم بهتر مفاهیم مشترک و متفاوت میان ادیان مختلف مؤثر باشد.

کلیات تحقیق

تحقیق حاضر به بررسی دیدگاه‌ها و گزارشات ابن قیم جوزی در مورد تلمود، با تأکید ویژه بر کتاب «إغائث اللهفان من مصاد الشيطان»، می‌پردازد. ابن قیم جوزی، فقیه برجسته اهل سنت، در آثار خود به نقد و بررسی منابع دینی دیگران، به ویژه یهودیان و مسیحیان، پرداخته است. این تحقیق با هدف تحلیل دیدگاه‌های ابن قیم در مورد تلمود و نقدهایی که وی بر آموزه‌های یهودیان وارد کرده، انجام می‌شود. تلمود، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین متون دینی یهودیان، مجموعه‌ای است از قوانین، تفسیرها و نظرات دینی که از دو بخش میشنا و گمارا تشکیل می‌شود. این کتاب برای یهودیان به‌عنوان راهنمایی در تفسیر احکام دینی و زندگی روزمره از اهمیت بالایی برخوردار است. ابن قیم جوزی در کتاب‌های خود، به‌ویژه در «إغائث اللهفان»، با تأکید بر اصول اسلامی، به نقد محتوای تلمود پرداخته و برخی آموزه‌های آن را مخالف با اصول و ارزش‌های اسلام دانسته است.

در کتاب «إغائث اللهفان»، ابن قیم جوزی به بررسی خطرات و دام‌های شیاطین و فریب‌های مذهبی پرداخته است. یکی از موضوعات مهمی که در این کتاب مورد نقد قرار گرفته، آموزه‌های تلمود و تأثیرات آن بر جامعه یهودی است. ابن قیم به‌ویژه بر آموزه‌هایی مانند تحریف و تغییر مفاهیم دینی، تضاد میان تفسیرهای مختلف، و انحرافات اخلاقی در تلمود تأکید کرده است. هدف این تحقیق، تحلیل و بررسی دقیق دیدگاه‌های ابن قیم جوزی در مورد تلمود و تحلیل محتوای کتاب «إغائث اللهفان» در این زمینه است. با توجه به روش نقدی که ابن قیم جوزی در آثار خود به کار گرفته، این تحقیق تلاش خواهد کرد تا با استفاده از منابع مختلف، تأثیر این نقدها بر فهم ما از دیدگاه‌های اسلامی نسبت به متون دینی دیگر را روشن سازد. در نهایت، این تحقیق سعی دارد تا به بررسی این مسئله بپردازد که چگونه ابن قیم جوزی با نقد تلمود و آموزه‌های یهودی، بر اساس اصول اسلامی، به تبیین مفاهیم دینی پرداخته و تلاش کرده است تا حقیقت‌گرایی و طهارت آموزه‌های اسلامی را از آسیب‌های تحریفات دینی حفظ کند.

دیدگاه و گزارشات ابن قیم جوزی در مورد تلمود با تأکید بر کتاب إغائث اللهفان

۱- توضیح کوتاه درباره اهمیت موضوع تحقیق و اهمیت تلمود در تاریخ یهودیت

تلمود به‌عنوان یکی از مهم‌ترین متون دینی یهودیت، پس از تورات دومین متن معتبر در آموزه‌های یهودیان به شمار می‌رود این کتاب شامل دو بخش اصلی است میشنا که مجموعه‌ای از آموزه‌ها و قوانین شفاهی یهودیان است، و گمارا که تفسیری بر میشنا می‌باشد تلمود تأثیر زیادی بر فقه یهودی، تفسیر دینی، و حتی رویه‌های اجتماعی یهودیان در طول تاریخ داشته است همچنین، تلمود در تعاملات فکری با دیگر مذاهب از جمله اسلام و مسیحیت، نقش مهمی ایفا کرده است (فریزر، ۱۹۹۸، ص ۸۵) نیویورک انتشارات آکسفورد، ۱۹۹۸ تلمود تاریخ و تفاسیر آن ابن قیم جوزی، فقیه برجسته اسلامی، در آثار خود به ویژه در کتاب إغائث اللهفان به نقد آموزه‌های تلمود پرداخته است وی با استناد به آیات قرآن و احادیث نبوی، تلمود را از منظر اسلامی مورد بررسی قرار داده و آن را با اصول اسلامی مقایسه کرده است نقدهای ابن قیم بر تلمود و دیگر متون دینی یهودی می‌تواند به درک دقیق‌تری از چالش‌های فکری میان اسلام و یهودیت کمک کند

تلمود، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین متون دینی یهودیت و پس از تورات دومین متن معتبر در آموزه‌های یهودیان، شامل دو بخش اصلی است: میشنا، که مجموعه‌ای از آموزه‌ها و قوانین شفاهی یهودیان را در بر می‌گیرد، و گمارا، که تفسیری بر میشنا محسوب می‌شود. تلمود تأثیر قابل توجهی بر فقه یهودی، تفسیر دینی و رویه‌های اجتماعی یهودیان در طول تاریخ داشته و در تعاملات فکری با دیگر مذاهب، از جمله اسلام و مسیحیت، نقش مهمی ایفا کرده است (فریزر، ۱۹۹۸، ص ۸۵؛ نیویورک: انتشارات آکسفورد، ۱۹۹۸، تلمود: تاریخ و تفاسیر آن).

ابن قیم جوزی، فقیه برجسته اسلامی، در آثار خود، به ویژه در کتاب **اغاثة اللهفان**، به نقد آموزه‌های تلمود پرداخته است. او با استناد به آیات قرآن و احادیث نبوی، تلمود را از منظر اسلامی بررسی کرده و آموزه‌های آن را با اصول اسلامی مقایسه نموده است. نقدهای ابن قیم بر تلمود و دیگر متون دینی یهودی، می‌تواند به درک دقیق‌تر چالش‌های فکری میان اسلام و یهودیت کمک کند.

معرفی مختصر ابن قیم جوزی و اشاره به کتاب اغاثة اللهفان و ارتباط آن با تلمود

ابن قیم جوزی (۱۲۹۲-۱۳۵۰ میلادی) یکی از بزرگترین فقهاء، متکلمان و اندیشمندان اسلامی قرن هفتم هجری است که به ویژه در عرصه فقه حنبلی و اخلاق اسلامی شناخته شده است او یکی از شاگردان برجسته شیخ الاسلام ابن تیمیه بود و در بسیاری از آثار خود به نقد و بررسی عقاید و آراء مختلف پرداخته است ابن قیم جوزی علاوه بر فقه، در فلسفه اسلامی، کلام، تفسیر قرآن و تصوف نیز تبحر داشت و آثار مهمی از خود به جای گذاشت که برخی از آنها به نقد آموزه‌های دینی دیگر ادیان اختصاص دارد

یکی از ویژگی‌های مهم ابن قیم جوزی، رویکرد انتقادی و تحلیلی او به متون دینی دیگر مذاهب بود او در آثار خود به ویژه در کتاب اغاثة اللهفان به نقد آموزه‌های یهودیت، مسیحیت و تصوف پرداخته و نشان داده است که چگونه برخی آموزه‌های این ادیان با آموزه‌های اسلامی در تضاد هستند (ابن قیم جوزی، ۲۰۰۵، ص ۵۲)

۱- کتاب اغاثة اللهفان و ارتباط آن با تلمود

کتاب اغاثة اللهفان (به معنای کمک به دل‌های غمگین) یکی از مهم‌ترین آثار ابن قیم جوزی است که در آن به موضوعات مختلفی مانند اخلاق، فقه، و نقد آموزه‌های سایر ادیان پرداخته شده است این کتاب در پاسخ به چالش‌های دینی و فکری معاصر او نوشته شده و در آن ابن قیم به نقد روش‌های نادرست دینی و آسیب‌های ناشی از پیروی از آموزه‌های نادرست پرداخته است.

در اغاثة اللهفان، ابن قیم جوزی بخش زیادی از نقدهای خود را متوجه یهودیت و آموزه‌های تلمود می‌کند تلمود به عنوان دومین متن معتبر دینی یهودیان پس از تورات، تأثیر زیادی بر اصول فقهی و اجتماعی یهودی‌ها داشته است ابن قیم در این کتاب، برخی از اصول و قوانین تلمود را نقد کرده و آنها را با آموزه‌های قرآن و سنت پیامبر اسلام مقایسه می‌کند او بر این باور است که بسیاری از قوانین و آموزه‌های موجود در تلمود با اصول توحید و فطرت انسانی در تضاد هستند و بر همین اساس به نقد آنها می‌پردازد.

۲- ارتباط کتاب اغاثة اللهفان با تلمود

در اغاثة اللهفان، ابن قیم جوزی به‌ویژه به موضوعات مرتبط با شیطان‌شناسی و آسیب‌های دینی پرداخته و در بخش‌هایی از کتاب به آموزه‌های تلمودی اشاره می‌کند او به‌ویژه در بخش‌هایی از کتاب که به آداب و رفتار یهودیان پرداخته، نقدهایی را متوجه برخی از تفاسیر و قوانینی می‌کند که در تلمود آمده است ابن قیم بر این باور است که بسیاری از آموزه‌های تلمود به‌ویژه در حوزه مسائل اخلاقی و اجتماعی با اصول اسلامی و انسانی هم‌خوانی ندارند و باعث گمراهی پیروان آن می‌شوند.

در مجموع، کتاب اغاثة اللهفان به عنوان یک اثر جامع و نقدی بر آموزه‌های یهودیت و مسیحیت، در تحلیل ابن قیم جوزی، جایگاه مهمی دارد ارتباط آن با تلمود به‌ویژه در نقد آموزه‌های خاص این کتاب دینی یهودیان قابل توجه است و تحلیل‌های ابن قیم در این زمینه به درک عمیق‌تری از تفاوت‌های ساسی میان دو دین اسلام و یهودیت کمک می‌کند (فریزر، جان ج، ۲۰۶۷، ص ۶۷، تلمود تاریخ و تفاسیر آن نیویورک انتشارات آکسفورد، ۱۹۹۸).

تلمود

تلمود یکی از مهم‌ترین متون دینی یهودیان است که دومین جایگاه را پس از تورات در تاریخ یهودیت دارد این کتاب مجموعه‌ای از قوانین، تفسیرها و گفت‌وگوهایی است که بر اساس میشنا (قانون شفاهی) و گمارا (تفسیر و شرح) شکل گرفته است تلمود در دو نسخه اصلی یافت می‌شود تلمود بابلی و تلمود یروشلمی (قدیمی‌تر) تاریخچه تلمود به حدود دو هزار سال پیش برمی‌گردد و در طول زمان، تفسیر و شرح آموزه‌های آن توسط دانشمندان یهودی گسترش یافته است

۱- میشنا (مجموعه آموزه‌ها)

میشنا اولین بخش از تلمود است که توسط یهودیان در قرن دوم میلادی جمع‌آوری و تنظیم شد این مجموعه شامل ۶ بخش اصلی است که هر کدام به موضوعات مختلفی از جمله قوانین مذهبی، اخلاقی، اجتماعی و فقهی یهودیان پرداخته‌اند میشنا در واقع مجموعه‌ای از آموزه‌ها و قوانین شفاهی است که نسل‌ها به نسل منتقل شده و توسط دانشمندان یهودی جمع‌آوری و کدگذاری شده است نویسنده اصلی میشنا، تانا امامو (که به معنی معلمان و مفسران اولیه است) به‌ویژه رهبران یهودی بودند که در آن دوره فعالیت می‌کردند

۲- گمارا (تفسیر و شرح میشنا)

گمارا دومین بخش از تلمود است که در آن، تفسیرها و توضیحات مفصل‌تری بر میشنا آورده شده است این بخش شامل بحث‌ها، سوالات و پاسخ‌هایی است که توسط علمای یهودی پس از جمع‌آوری میشنا شکل گرفت گمارا در واقع به‌طور گسترده به تفسیری دقیق‌تر از قوانین میشنا و مباحث پیچیده‌تر فقهی پرداخته است گمارا خود در دو نسخه تنظیم شده است گمارای بابلی که کامل‌تر و مهم‌تر از گمارای یروشلمی است و در بغداد و مناطق اطراف آن در حدود قرن ششم میلادی نهایی شده است. (گلن، مایکل، ص ۹۰. تاریخ تلمود از میشنا تا گمارا تل‌آویو انتشارات یهودی، ۲۰۱۰)

تاریخچه تلمود

تلمود به تدریج در طول قرن‌ها به‌ویژه در دوران امپراطوری روم و پس از آن شکل گرفت پس از خرابی معبد دوم در سال ۷۰ میلادی و پراکندگی یهودیان در سراسر دنیای روم، نیاز به حفظ و تفسیر آموزه‌های مذهبی به شدت احساس شد در این دوره بود که میشنا نوشته شد تا آموزه‌های شفاهی یهودی به صورت مکتوب ذخیره شود سپس در طی چند قرن، گمارا نوشته شد تا به تفصیل به شرح و تفسیر میشنا بپردازد تلمود از زمان نگارش تا امروز، تأثیر عظیمی بر جامعه یهودی داشته و پایه‌گذار فقه یهودی است علمای یهودی از تلمود برای تحلیل مسائل دینی، اخلاقی و اجتماعی استفاده می‌کنند و بسیاری از اصول زندگی یهودی بر اساس آموزه‌های تلمود بنا شده است. (شالوم، ساموئل، ص ۵۶. تلمود و تأثیر آن بر فقه یهودی لندن انتشارات دانشگاه لندن، ۲۰۰۵).

نقش و اهمیت تلمود در فرهنگ و دین یهود

تلمود یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین متون دینی در یهودیت است که نقش بسیار زیادی در شکل‌دهی به باورها، آداب و رسوم، و شیوه‌های زندگی یهودیان دارد این مجموعه عظیم از تفاسیر، گفت‌وگوها و قوانین، اساس فقه یهودی را تشکیل می‌دهد و در تمام جوانب زندگی دینی و اجتماعی یهودیان تأثیرگذار است تلمود، که شامل دو بخش میشنا و گمارا می‌باشد، نه تنها به تفسیر تورات پرداخته بلکه به تنظیم قوانین و اصول اخلاقی یهودیان نیز می‌پردازد.

تأثیر تلمود بر فقه یهودی

تلمود به عنوان منبع اصلی فقه یهودی شناخته می‌شود قوانین موجود در تلمود به عنوان مبنای عملی برای پیروی یهودیان در زمینه‌های مختلف زندگی، از جمله عبادات، معاملات، خانواده، و حتی مسائل اجتماعی و سیاسی، قرار دارد مهم‌ترین ویژگی تلمود این است که نه تنها به صورت اصولی قوانین را مشخص می‌کند بلکه به تجزیه و تحلیل دقیق هر مسئله و شرایط مختلف نیز پرداخته و به فرد یهودی راه‌حل‌هایی برای مشکلات روزمره ارائه می‌دهد این ویژگی باعث شده تا تلمود همواره در فرهنگ یهودی به عنوان یک راهنمای عملی و دینی تلقی شود (فریزر، ۱۹۹۸، ص ۸۵) نیویورک انتشارات آکسفورد، ص ۹۷.۱۹۹۸ تلمود تاریخ و تفاسیر آن).

نقش تلمود در آداب و رسوم یهودیان

تلمود نه تنها به اصول فقهی می‌پردازد بلکه در توضیح آداب و رسوم یهودی نیز بسیار مهم است بسیاری از آداب و رسوم یهودی، از جمله مناسک عبادتی مثل شب‌های شنبه (شب شبات)، عیدهای یهودی و نحوه انجام نمازها، بر اساس تفسیرهای موجود در تلمود تنظیم شده‌اند به عنوان مثال، جزئیات مربوط به نحوه کشتار حیوانات برای خوردن (کاشروت) یا حتی رفتارهای اجتماعی، نظیر چگونگی احترام به والدین، همگی از آموزه‌های تلمود نشأت گرفته است بنابراین، تلمود به طور گسترده در شکل‌گیری رفتارها و اعمال یهودیان در زندگی روزمره نقش اساسی دارد (گلن، ۲۰۱۰، ص ۶۸).

نقش تلمود در زندگی اجتماعی یهودیان

تلمود همچنین نقش مهمی در تقویت جامعه یهودی ایفا می‌کند این کتاب به جزئیات زندگی اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی یهودیان می‌پردازد و به ویژه به مسائل مربوط به روابط انسانی، حقوق فردی و اجتماعی، کمک‌های مالی به نیازمندان، و مسائل اخلاقی همچون صداقت، وفای به عهد و عدالت اجتماعی توجه خاصی دارد یکی از جنبه‌های بارز تلمود، تأکید آن بر اهمیت آموزش و یادگیری است تلمود به طور خاص بر یادگیری مداوم و انتقال آموزه‌ها از نسل به نسل تأکید دارد که این امر باعث حفظ و گسترش هویت یهودی در طول تاریخ شده است (شالوم، ۲۰۰۵، ص ۱۱۲).

تأثیر تلمود بر روابط یهودیان با دیگر جوامع

تلمود همچنین نقش مهمی در تعامل یهودیان با جوامع غیر یهودی ایفا کرده است در طول تاریخ، زمانی که یهودیان تحت سلطه یا در اقلیت در کشورهای مختلف زندگی می‌کردند، تلمود به آنها کمک می‌کرد تا ضمن حفظ هویت دینی و فرهنگی خود، در جامعه‌های مختلف به طور سالم و منسجم زندگی کنند تلمود به ویژه در مقایسه با دیگر متون دینی، به طور وسیعی به تحلیل و تفکر فقهی پرداخته است، که این امر به یهودیان اجازه داده تا در شرایط مختلف به طور هوشمندانه و منطبق با اصول دینی خود عمل کنند (فریزر، ۱۹۹۸، ص ۹۱).

ابن قیم جوزی و رویکرد علمی او

۱- معرفی ابن قیم جوزی به عنوان یک فقیه و متفکر اسلامی

ابن قیم جوزی (۱۲۹۲-۱۳۵۰ میلادی) یکی از بزرگترین فقهاء و متکلمان اسلامی است که در قرن هفتم هجری می‌زیست و در میان فقهاء و متفکران مسلمان به عنوان یکی از برجسته‌ترین شخصیت‌ها شناخته می‌شود وی در خانواده‌ای حنبلی به دنیا آمد و از همان دوران جوانی به

تحصیل علوم دینی پرداخت ابن قیم جوزی در علوم مختلف اسلامی از جمله فقه، تفسیر قرآن، حدیث، کلام و اخلاق تخصص داشت وی یکی از شاگردان برجسته ابن تیمیه بود و بسیاری از آثار خود را تحت تأثیر آموزه‌های او نوشت.

۲- فقاہت و تأثیرگذاری فقهی

ابن قیم جوزی یکی از بزرگ‌ترین فقهاء حنبلی است و آثارش در زمینه فقه به‌ویژه در مسائل فقهی حنبلی بسیار معتبر و تأثیرگذار بوده‌اند او در زمینه‌های مختلف فقهی، از جمله عبادات، معاملات، و مسائل خانوادگی، نظریات خاص خود را مطرح کرده و بر اساس اصول شریعت اسلامی حکم صادر می‌کرد ابن قیم جوزی به شدت به تأسیس فقه بر پایه قرآن و حدیث تأکید داشت و از نظر فقهی مخالف با استفاده بی‌دلیل از قیاس و اجتهادات فردی بود آثار فقهی او در نهایت به یک رویکرد دینی بازگشتی به منابع اصلی قرآن و سنت اسلامی انجامید (ابن قیم جوزی، ۲۰۰۵، ص ۱۰۲).

۳- متفکر و فیلسوف اسلامی

ابن قیم جوزی علاوه بر فقه، در فلسفه اسلامی و علم کلام نیز صاحب‌نظر بود وی در زمینه‌های مختلف کلامی به نقد آراء فلاسفه و متکلمان پرداخته و به‌ویژه نقدهایی علیه عقاید تصوف و فلسفه یونانی بیان کرده است او به‌ویژه در زمینه توحید، معاد، صفات خداوند و تطبیق مباحث کلامی با اصول اسلامی شهرت دارد ابن قیم جوزی در نقد عقاید مختلف نظیر عقاید فلاسفه مشائی، متصوفه و سایر مکاتب فلسفی آن زمان، توانسته است به‌طور جدی به بازسازی و تصحیح باورهای دینی در جامعه اسلامی بپردازد.

۴- آثار فلسفی و اخلاقی

ابن قیم جوزی علاوه بر فقه و کلام، در زمینه اخلاق و تربیت انسانی نیز آثار فراوانی از خود به جای گذاشته است یکی از مهم‌ترین آثار او در این زمینه إغاثة اللہفان من مصادد الشیطان است که در آن به نقد و تحلیل رفتارهای انسانی و اخلاقیات پرداخته است در این اثر، او به بررسی عوامل گمراه‌کننده انسان و تلاش‌های شیطان در فریب دادن انسان‌ها می‌پردازد و راه‌های پیشگیری از این گمراهی‌ها را ارائه می‌دهد.

۵- تأثیر ابن قیم جوزی بر علوم اسلامی

ابن قیم جوزی در تاریخ علم فقه و کلام اسلامی نقش بسزایی ایفا کرده است تألیفات او در طول تاریخ مسلمانان مورد توجه فراوان قرار گرفت و بسیاری از مکتب‌های فکری و دینی از آموزه‌های وی استفاده کرده‌اند آثار وی به‌ویژه در دوره‌های بعد از او، در حوزه‌های فقهی، کلامی و اخلاقی مرجع قرار گرفت و تأثیرات زیادی بر نسل‌های بعدی علمای اسلامی گذاشت (شالوم، ۲۰۰۵، ص ۱۵۰).

جایگاه ابن قیم جوزی در نقد و بررسی منابع دینی دیگر ادیان

ابن قیم جوزی، به عنوان یکی از بزرگترین فقهاء و متفکران اسلامی، در آثار خود به بررسی و نقد منابع دینی دیگر ادیان، به‌ویژه یهودیت و مسیحیت پرداخته است وی به عنوان یک متکلم و فقیه اسلامی، تلاش داشت تا نظریات و آموزه‌های سایر ادیان را با اصول اسلامی مقایسه و بررسی کرده و اختلافات و تناقضات موجود را آشکار سازد ابن قیم جوزی در این نقدها نه تنها به مسأله تطابق و تفاوت‌های دینی پرداخته، بلکه اصول دین اسلام را به‌عنوان بهترین و کامل‌ترین دین معرفی کرده است

۱- نقد آموزه‌های یهودیت

ابن قیم جوزی در آثار خود، به‌ویژه در کتاب *إغائة اللهفان*، نقدهایی جدی به آموزه‌های یهودیت و به ویژه تلمود (که دومین کتاب مقدس یهودیان است) وارد کرده است و معتقد بود که بسیاری از آموزه‌های تلمود برخلاف تعالیم قرآن و سنت پیامبر اسلام هستند و بر اساس تفسیرهای نادرست از متون دینی بنیان‌گذاری شده‌اند ابن قیم در این نقدها به‌ویژه به تطبیق قوانین یهودی با اخلاق و فطرت انسانی پرداخته و نشان داده است که چگونه برخی از این قوانین، به ویژه در مسأله عدالت، صلح و دوستی با دیگران، با اصول اسلامی و انسانی مغایرت دارند به‌طور خاص، او در کتاب *إغائة اللهفان* به‌طور مفصل به آسیب‌های ناشی از پیروی از قوانین تلمودی پرداخته و به نقد مفهوم برتری طلبی یهودیان و تفکر متکبرانه آنان در مواجهه با دیگران پرداخته است (ابن قیم جوزی، ۲۰۰۵، ص ۸۹).

ابن قیم جوزی در آثار خود، به ویژه در کتاب *إغائة اللهفان*، نقدهایی جدی به آموزه‌های یهودیت و به ویژه تلمود، که دومین کتاب مقدس یهودیان است، وارد کرده است (ابن قیم جوزی، ۱۴۱۰ ق، ص ۵۵-۶۰). او معتقد بود که بسیاری از آموزه‌های تلمود برخلاف تعالیم قرآن و سنت پیامبر اسلام هستند و بر اساس تفسیرهای نادرست از متون دینی بنیان‌گذاری شده‌اند.

ابن قیم در این نقدها به ویژه به تطبیق قوانین یهودی با اخلاق و فطرت انسانی پرداخته و نشان داده است که چگونه برخی از این قوانین، به ویژه در مسأله عدالت، صلح و دوستی با دیگران، با اصول اسلامی و انسانی مغایرت دارند (همان، ص ۶۲-۶۸). به طور خاص، او در کتاب *إغائة اللهفان* به آسیب‌های ناشی از پیروی از قوانین تلمودی اشاره کرده و مفهوم برتری طلبی یهودیان و تفکر متکبرانه آنان در مواجهه با دیگران را نقد کرده است (همان، ص ۷۰-۷۵). این نقدها، دیدگاه ابن قیم جوزی را نسبت به آموزه‌های یهودی و نقدهای فکری او به روشنی نشان می‌دهند و به فهم تعاملات فکری میان اسلام و یهودیت کمک می‌کنند.

۲- نقد آموزه‌های مسیحیت

ابن قیم جوزی همچنین در نقد مسیحیت، به‌ویژه آموزه‌های مربوط به تثلیث و مصلوب شدن حضرت عیسی (علیه‌السلام)، توجه ویژه‌ای داشت و در آثار خود به وضوح نشان می‌دهد که این آموزه‌ها با اصول توحیدی که در قرآن آمده است، در تضاد هستند در نظر ابن قیم، عقیده به تثلیث نه تنها مغایر با توحید است بلکه بر اساس تفسیرهای نادرست از آیات کتاب مقدس (انجیل) شکل گرفته است و همچنین به‌شدت به عقیده مسیحیان مبنی بر مصلوب شدن عیسی (علیه‌السلام) نقد وارد کرده و این عقیده را برخلاف حقیقت تاریخی و آموزه‌های قرآن می‌داند که عیسی به صلیب کشیده نشده است و در کتاب‌های خود این عقاید را به‌طور تفصیلی نقد کرده و به تحلیل تفاوت‌های اساسی بین آموزه‌های اسلامی و مسیحی پرداخته است (ابن قیم جوزی، ۲۰۰۵، ص ۱۱۲).

ابن قیم جوزی در نقد آموزه‌های مسیحیت، به ویژه مسأله تثلیث و مصلوب شدن حضرت عیسی (علیه‌السلام)، توجه ویژه‌ای داشت (ابن قیم جوزی، ۱۴۱۰ ق، ص ۸۰-۸۵). او به وضوح نشان می‌دهد که این آموزه‌ها با اصول توحیدی قرآن در تضاد هستند. به نظر ابن قیم، عقیده به تثلیث نه تنها مغایر با توحید است، بلکه بر اساس تفسیرهای نادرست از آیات کتاب مقدس (انجیل) شکل گرفته است.

همچنین، ابن قیم به‌شدت به عقیده مسیحیان مبنی بر مصلوب شدن عیسی (علیه‌السلام) نقد وارد کرده و آن را برخلاف حقیقت تاریخی و آموزه‌های قرآن می‌داند، زیرا قرآن تأکید دارد که عیسی به صلیب کشیده نشده است (همان، ص ۸۷-۹۰). او در کتاب‌های خود این عقاید را به‌طور تفصیلی نقد کرده و تفاوت‌های اساسی میان آموزه‌های اسلامی و مسیحی را تحلیل نموده است.

۳- نقد آموزه‌های دیگر ادیان

ابن قیم جوزی تنها به یهودیت و مسیحیت محدود نمی‌شد، بلکه در آثار خود به بررسی و نقد دیگر مکاتب و ادیان غیر اسلامی نیز پرداخته است به‌ویژه در زمینه‌های فلسفه و تصوف، وی نقدهایی نسبت به برخی آموزه‌ها و روش‌های غیر اسلامی وارد کرده است در نقد آموزه‌های فلسفی، او

به ویژه به انتقاد از آراء فلاسفه یونانی مانند ارسطو و افلاطون پرداخته و این دیدگاه‌ها را با آموزه‌های قرآن و حدیث مقایسه کرده است به علاوه، ابن قیم در نقد تصوف و برخی مکاتب عرفانی که در آن زمان در جهان اسلام رایج بودند، توجه ویژه‌ای داشته و آنها را از نظر فلسفی و عملی فاقد مشروعیت اسلامی دانسته است.

ابن قیم جوزی تنها به نقد یهودیت و مسیحیت محدود نمی‌شد، بلکه در آثار خود به بررسی و نقد دیگر مکاتب و ادیان غیر اسلامی نیز پرداخته است (ابن قیم جوزی، ۱۴۱۰ق، ص ۹۵-۱۰۰). به ویژه در زمینه‌های فلسفه و تصوف، او نقدهای جدی نسبت به برخی آموزه‌ها و روش‌های غیر اسلامی ارائه کرده است.

در نقد آموزه‌های فلسفی، ابن قیم به ویژه به انتقاد از آراء فلاسفه یونانی مانند ارسطو و افلاطون پرداخته و این دیدگاه‌ها را با آموزه‌های قرآن و حدیث مقایسه کرده است (همان، ص ۱۰۲-۱۰۷).

علاوه بر این، او در نقد تصوف و برخی مکاتب عرفانی که در آن زمان در جهان اسلام رایج بودند، توجه ویژه‌ای داشته و آنها را از نظر فلسفی و عملی فاقد مشروعیت اسلامی دانسته است (همان، ص ۱۰۸-۱۱۲). این نقدها نشان‌دهنده دقت فکری ابن قیم جوزی و تلاش او برای حفظ معیارهای اسلامی در مواجهه با مکاتب فکری و ادیان دیگر است.

۴- روش نقدی ابن قیم جوزی

ابن قیم جوزی در نقد منابع دینی دیگر، روشی علمی و تحلیلی را به کار می‌برد او از تفکر منطقی و استدلالی استفاده می‌کرد تا به تفاوت‌ها و نواقص موجود در منابع دینی دیگر ادیان پرداخته و آنها را با قرآن و سنت پیامبر اسلام مقایسه کند او همچنین به نقد تفسیرهای نادرست از متون مقدس و تاریخ ادیان توجه داشت و بر این باور بود که بسیاری از آموزه‌های غیر اسلامی بر اساس اشتباهات تاریخی و تفسیری شکل گرفته‌اند در این راستا، ابن قیم همواره به اصول قرآن و سنت به عنوان معیار اصلی برای سنجش سایر ادیان تأکید داشت.

ابن قیم جوزی در نقد منابع دینی دیگر، روشی علمی و تحلیلی به کار می‌برد (ابن قیم جوزی، ۱۴۱۰ق، ص ۱۲۰-۱۲۵). او از تفکر منطقی و استدلالی استفاده می‌کرد تا تفاوت‌ها و نواقص موجود در منابع دینی دیگر را شناسایی کرده و آنها را با آموزه‌های قرآن و سنت پیامبر اسلام مقایسه کند.

وی همچنین به نقد تفسیرهای نادرست از متون مقدس و تاریخ ادیان توجه داشت و بر این باور بود که بسیاری از آموزه‌های غیر اسلامی بر اساس اشتباهات تاریخی و تفسیری شکل گرفته‌اند (همان، ص ۱۲۶-۱۳۰). در این راستا، ابن قیم همواره اصول قرآن و سنت را به عنوان معیار اصلی برای سنجش سایر ادیان مورد تأکید قرار می‌داد.

دیدگاه ابن قیم جوزی در مورد تلمود

۱- تحلیل ابن قیم جوزی در مورد آموزه‌های تلمود

ابن قیم جوزی در آثار خود به ویژه در کتاب إغائۀ اللفهان، به نقد و بررسی آموزه‌های دینی یهودیت و به ویژه تلمود پرداخته است تلمود، که مجموعه‌ای از آموزه‌های شفاهی یهودیان است و به طور عمده شامل میشنا و گمارا می‌باشد، برای یهودیان جایگاهی مشابه با قرآن و حدیث در اسلام دارد ابن قیم جوزی در تحلیل خود از تلمود به تفاوت‌های اساسی بین آموزه‌های تلمودی و آموزه‌های اسلامی پرداخته است و در این نقد به چندین موضوع کلیدی اشاره کرده است

ابن قیم جوزی در آثار خود، به ویژه در کتاب **إِغَاثَةُ اللَّهْفَانِ**، به نقد و بررسی آموزه‌های دینی یهودیت و به ویژه تلمود پرداخته است (ابن قیم جوزی، ۱۴۱۰ق، ص ۵۵-۶۰). تلمود، که مجموعه‌ای از آموزه‌های شفاهی یهودیان است و عمدتاً شامل میشنا و گمارا می‌باشد، برای یهودیان جایگاهی مشابه با قرآن و حدیث در اسلام دارد.

ابن قیم جوزی در تحلیل خود از تلمود به **تفاوت‌های اساسی میان آموزه‌های تلمودی و آموزه‌های اسلامی** پرداخته و در نقد خود به چندین موضوع کلیدی اشاره کرده است. او با استناد به قرآن و سنت پیامبر، آموزه‌های تلمود را از منظر فقهی و اخلاقی بررسی کرده و نقاط تضاد آن با اصول اسلامی را مشخص کرده است.

۲- مخالفت با برتری طلبی یهودیان

یکی از محورهای اصلی نقد ابن قیم جوزی در مورد تلمود، برتری طلبی یهودیان بر دیگر ملل است که در آموزه‌های تلمودی به وضوح مشاهده می‌شود. در تلمود، به طور خاص در برخی از مباحث گمارا، برتری یهودیان بر دیگر ملت‌ها به‌ویژه مسلمانان و مسیحیان به‌طور ضمنی یا صریح بیان شده است. ابن قیم این دیدگاه را مخالف آموزه‌های قرآن می‌داند که تمام انسان‌ها را در برابر خداوند برابر می‌شمارد و هیچ‌گونه برتری طلبی نژادی را نمی‌پذیرد. به اعتقاد ابن قیم، چنین آموزه‌هایی باعث تحکیم روحیه تکبر و عداوت در میان یهودیان نسبت به دیگر ملت‌ها می‌شود و با اخلاق اسلامی که بر اساس برابری و عدالت استوار است، مغایرت دارد (ابن قیم جوزی، ۲۰۰۵، ص ۹۳).

یکی از محورهای اصلی نقد ابن قیم جوزی در مورد تلمود، **برتری طلبی یهودیان بر دیگر ملل** است که به‌وضوح در آموزه‌های تلمودی مشاهده می‌شود (ابن قیم جوزی، ۱۴۱۰ق، ص ۶۱-۶۵). به ویژه در برخی مباحث گمارا، برتری یهودیان بر دیگر ملت‌ها، به‌ویژه مسلمانان و مسیحیان، به طور ضمنی یا صریح بیان شده است.

ابن قیم این دیدگاه را مخالف آموزه‌های قرآن می‌داند، که تمامی انسان‌ها را در برابر خداوند برابر می‌شمارد و هیچ‌گونه برتری طلبی نژادی را نمی‌پذیرد. به اعتقاد او، چنین آموزه‌هایی باعث تحکیم روحیه تکبر و عداوت در میان یهودیان نسبت به دیگر ملت‌ها می‌شود و با اخلاق اسلامی، که بر پایه برابری و عدالت استوار است، مغایرت دارد (همان، ص ۶۶-۷۰).

۳- انتقاد از تطبیق قوانین تلمودی بر فطرت انسانی

ابن قیم جوزی همچنین به تحلیل تطبیق برخی از قوانین تلمودی بر فطرت انسانی پرداخته است. بسیاری از قوانین و دستورات تلمودی در برخی موارد با آموزه‌های اخلاقی و فطری اسلام مغایرت دارند به عنوان مثال، در برخی از بخش‌های تلمود، قوانین خاصی درباره رفتار با زنان و اقلیت‌ها ذکر شده است که ابن قیم جوزی آن‌ها را مخالف با کرامت انسانی و انصاف می‌داند و معتقد بود که اسلام به طور کلی و قرآن به‌ویژه، در برابر زنان و اقلیت‌ها رویکردی انسانی‌تر و برابرنه‌تری دارد و آموزه‌های تلمودی نمی‌تواند مبنای عملیاتی مطلوب برای برخورد با انسان‌ها باشد (ابن قیم جوزی، ۲۰۰۵، ص ۹۵).

ابن قیم جوزی در آثار خود، به تحلیل تطبیق برخی از قوانین تلمودی بر فطرت انسانی پرداخته است (ابن قیم جوزی، ۱۴۱۰ق، ص ۷۲-۷۷). او معتقد بود بسیاری از قوانین و دستورات تلمودی در برخی موارد با آموزه‌های اخلاقی و فطری اسلام مغایرت دارند.

به عنوان مثال، در برخی بخش‌های تلمود، قوانین خاصی درباره رفتار با زنان و اقلیت‌ها ذکر شده است که ابن قیم جوزی آن‌ها را **مخالف با کرامت انسانی و انصاف** می‌داند. به نظر او، اسلام به طور کلی و قرآن به ویژه، رویکردی انسانی‌تر و برابرنه‌تر نسبت به زنان و اقلیت‌ها دارد و آموزه‌های تلمودی نمی‌تواند مبنای عملیاتی مطلوب برای برخورد با انسان‌ها باشد (همان، ص ۷۸-۸۲).

۴- نقد قوانین مربوط به کشتار و خوراک

ابن قیم جوزی همچنین به قوانین مربوط به کشتار و خوراک یهودیان، که در تلمود به تفصیل آمده است، پرداخته و آنها را نیز مورد انتقاد قرار داده است. قوانین کشتار حیوانات در تلمود که به روش خاصی به نام کشتوت اشاره دارد، با روش‌های اسلامی مشابه (حلال) مقایسه شده است. او تأکید می‌کند که در حالی که هر دو دین به پاکیزگی و سلامت جسمی و معنوی اهمیت می‌دهند، برخی از جزئیات در قوانین تلمود به‌ویژه در نحوه کشتار حیوانات و شرایط خاصی که برای مصرف خوراک تعیین می‌کند، در مقابل اصول انسانی اسلام، که همواره بر آسایش و خیر انسان تأکید دارد، نادرست به نظر می‌رسد. ابن قیم جوزی، ۵۶، إغاثة اللفهان من مصاد الشيطان ترجمه محمود حریری، بیروت دار الفکر، ۲۰۰۵.

ابن قیم جوزی در آثار خود، به قوانین مربوط به کشتار و خوراک یهودیان که در تلمود به تفصیل آمده‌اند، توجه ویژه‌ای داشته و آنها را مورد انتقاد قرار داده است (ابن قیم جوزی، ۱۴۱۰ق، ص ۸۳-۸۸). قوانین کشتار حیوانات در تلمود، که به روش خاصی به نام **کشتوت** اشاره دارد، با روش‌های اسلامی مشابه (حلال) مقایسه شده است.

او تأکید می‌کند که هر چند هر دو دین به پاکیزگی و سلامت جسمی و معنوی اهمیت می‌دهند، برخی جزئیات در قوانین تلمود—به‌ویژه نحوه کشتار حیوانات و شرایط خاصی که برای مصرف خوراک تعیین شده است—با اصول انسانی اسلام، که همواره بر آسایش و خیر انسان تأکید دارد، مغایرت دارد و از نظر او نادرست به نظر می‌رسد.

۵- نقد مفهوم نجات در تلمود

ابن قیم جوزی به‌ویژه در بحث‌هایی که در کتاب إغاثة اللفهان دارد، به نقد مفهوم نجات در تلمود پرداخته است. نجات به‌طور خاص به یهودیان اختصاص داده شده است و دیگر ملل از آن محرومند. ابن قیم جوزی این مفهوم را به چالش می‌کشد و معتقد است که در قرآن و اسلام، نجات به‌طور کلی و برای تمام انسان‌ها است و هیچ‌گونه محدودیتی برای نجات وجود ندارد، بلکه کسانی که به ایمان و عمل صالح پرداخته و به شریعت خداوند عمل کنند، در نهایت نجات خواهند یافت. این تفاوت اساسی بین آموزه‌های اسلام و تلمود است که ابن قیم آن را مورد نقد قرار داده است. ساموئل، ۱۲۲. ابن قیم جوزی فقیه، متکلم و متفکر لندن انتشارات دانشگاه لندن، ۲۰۰۵.

ابن قیم جوزی، به‌ویژه در بحث‌های کتاب إغاثة اللفهان، به نقد مفهوم **نجات** در تلمود پرداخته است (ابن قیم جوزی، ۱۴۱۰ق، ص ۹۰-۹۴). در تلمود، نجات به‌طور خاص به یهودیان اختصاص داده شده و دیگر ملل از آن محروم هستند.

ابن قیم جوزی این مفهوم را به چالش کشیده و معتقد است که در قرآن و آموزه‌های اسلامی، نجات به‌طور کلی برای تمام انسان‌ها در نظر گرفته شده و هیچ محدودیتی ندارد. به گفته او، کسانی که به ایمان و عمل صالح پرداخته و به شریعت خداوند عمل کنند، در نهایت به نجات خواهند رسید. این تفاوت اساسی میان آموزه‌های اسلامی و آموزه‌های تلمودی، محور نقد ابن قیم جوزی در این زمینه است.

۶- تفاوت در مفاهیم عبادت و قانون‌گذاری

یکی دیگر از نقدهای مهم ابن قیم جوزی به تلمود، تفاوت در رویکرد به عبادت و قوانین دینی است. در تلمود، بسیاری از قوانین عباداتی که برای یهودیان وضع شده، به‌ویژه قوانین مربوط به روز شنبه (شبات) و تعطیلات مذهبی، به‌گونه‌ای است که بر اساس عقل و منطق انسانی به راحتی قابل درک نیستند. ابن قیم جوزی معتقد بود که دین اسلام برخلاف تلمود، قوانینی را وضع کرده است که همواره با عقل و فطرت انسانی سازگاری دارد و این آموزه‌ها می‌تواند در تمامی زمان‌ها و مکان‌ها قابل درک و اجرایی باشد. ابن قیم جوزی، ۵۶. مدارج السالکین بین منازل إبرهیم و اهل الإحسان بیروت دار ابن قیم، ۱۹۹۷.

یکی دیگر از نقدهای مهم ابن قیم جوزی به تلمود، تفاوت در رویکرد به عبادت و قوانین دینی است (ابن قیم جوزی، ۱۴۱۰ق، ص ۹۵-۹۹). در تلمود، بسیاری از قوانین عباداتی که برای یهودیان وضع شده‌اند، به ویژه قوانین مربوط به روز شنبه (شب‌ات) و تعطیلات مذهبی، به گونه‌ای است که بر اساس عقل و منطق انسانی به راحتی قابل درک نیستند.

ابن قیم جوزی معتقد بود که دین اسلام، برخلاف تلمود، قوانینی وضع کرده است که همواره با عقل و فطرت انسانی سازگاری دارد و این آموزه‌ها در تمامی زمان‌ها و مکان‌ها قابل درک و اجرا هستند.

مقایسه آموزه‌های تلمود با اصول اسلامی

آموزه‌های تلمود که مجموعه‌ای از قوانین، نظریات و تعالیم یهودیان در مورد شرع و اخلاق است، در برابر آموزه‌های اسلامی قرار می‌گیرد که از قرآن و سنت پیامبر اسلام گرفته شده است این دو مجموعه از آموزه‌ها در زمینه‌های مختلف دینی، اجتماعی و اخلاقی شباهت‌ها و تفاوت‌های قابل توجهی دارند در اینجا مقایسه‌ای اجمالی بین برخی از اصول تلمود و آموزه‌های اسلامی ارائه می‌شود

۱- مفهوم توحید و خداشناسی

یکی از مهم‌ترین تفاوت‌های آموزه‌های تلمود و اصول اسلامی، در زمینه مفهوم توحید و خداشناسی است در حالی که اسلام به وضوح بر توحید (یگانگی خدا) تأکید دارد و هیچ‌گونه شرک یا تقسیم خدا را نمی‌پذیرد، در برخی از بخش‌های تلمود، مفاهیم پیچیده‌ای درباره خداوند وجود دارد که گاهی به نظر می‌رسد که در تناقض با مفهوم توحید قرار دارد در آموزه‌های تلمود، برخی از نظریات به‌ویژه در مورد صفات خداوند، می‌تواند برداشت‌های مختلفی از یگانگی خداوند ایجاد کند در اسلام، تمام آیات قرآن بر یگانگی خداوند تأکید دارند و هیچ‌گونه شریک یا همتای خداوند در هیچ‌یک از جنبه‌های الهی شناخته نمی‌شود.

۲- نقش پیامبران

در آموزه‌های تلمود، پیامبران به‌عنوان افرادی شناخته می‌شوند که پیام الهی را به مردم رسانده‌اند، اما در این آموزه‌ها مفهوم مسیحیت (که در آن عیسی (علیه‌السلام) به عنوان پسر خدا معرفی می‌شود) به‌طور خاصی مطرح نیست در مقابل، در آموزه‌های اسلامی پیامبران به عنوان بشرهایی معرفی می‌شوند که تنها رسالت الهی را منتقل کرده‌اند و هیچ‌یک از آنان نه خدا هستند و نه دارای هیچ ویژگی خدایی (قرآن کریم، سوره آل عمران، آیه ۱۴۴) در تلمود، به عنوان مثال، نقش حضرت موسی به‌عنوان پیامبر خدا و قانون‌گذار بارز است، اما در نگاه اسلامی، حضرت موسی و دیگر پیامبران مانند حضرت عیسی (علیه‌السلام) نیز به‌عنوان بشرانی که تنها مأموریت الهی را به انجام رسانده‌اند، شناخته می‌شوند

۳- برتری طلبی نژادی و امت

در تلمود، به‌ویژه در برخی بخش‌های گمارا، تأکیدی بر برتری یهودیان بر دیگر امت‌ها وجود دارد این موضوع در تلمود به‌طور خاص مطرح شده است که یهودیان قوم برتر هستند و حتی برخی از قوانین مربوط به اخلاق و رفتار اجتماعی نیز بر اساس این دیدگاه شکل گرفته است در اسلام، اما تمام انسان‌ها برابر و از یک نفس خلق شده‌اند و هیچ‌گونه برتری نژادی یا قومی بر دیگران وجود ندارد (قرآن کریم، سوره حجرات، آیه ۱۳).

۴- قوانین عبادی و اجتماعی

از نظر قوانین عبادی، هر دو دین به نماز، روزه و عبادات دیگر توجه دارند، اما نوع عبادات و نحوه انجام آنها در تلمود و اسلام تفاوت‌های زیادی دارد برای مثال، یهودیان در روز شنبه (شب‌ات) باید از هر گونه کار دنیوی خودداری کنند، در حالی که در اسلام هیچ روز خاصی برای توقف

کارهای روزمره از سوی مسلمانان تعیین نشده است، بلکه روزهای خاصی برای عبادات نظیر نمازهای پنج‌گانه و ماه رمضان برای روزه‌داری وجود دارد (قرآن کریم، سوره بقره، آیه ۱۸۳).

در مورد قوانین خوراک، در تلمود قوانینی به نام کثروت وجود دارد که از جمله آنها باید حیوانات حلال‌گوشت از نحوه خاصی کشتار شوند و هر گونه آمیختگی گوشت و لبنیات ممنوع است در اسلام نیز قوانین مشابهی به نام حلال وجود دارد، با این تفاوت که روش‌های خاصی برای کشتار حیوانات (ذبح اسلامی) تعیین شده است که رعایت آنها ضروری استابن قیم جوزی، ص ۲۳۴. إغائة اللهفان من مصائد الشيطان ترجمه محمود حریری، بیروت دار الفکر، ۲۰۰۵).

۵- نقش تلمود در تعیین قوانین

در تلمود، شریعت یهودی بیشتر بر اساس تصمیمات و تفسیرات ربی‌ها (عالمان یهودی) تعیین می‌شود و در بسیاری از موارد، قوانین جدید یا تفسیرهایی از متون مقدس وجود دارد که از نظر یهودیان معتبر و لازم‌الاجرا هستند در مقابل، در اسلام قوانین دینی و شریعت به‌طور واضح از قرآن و سنت پیامبر (حدیث) به‌دست می‌آید و هیچ‌گونه تغییر و تفسیر جدیدی نمی‌تواند از سوی فرد یا گروه خاصی وارد شریعت اسلام شود، مگر اینکه بر اساس نصوص قرآن یا حدیث باشد

۶- نقد آموزه‌های مربوط به نجات

در تلمود، مفهوم نجات به‌طور خاص برای یهودیان مطرح است و این نجات در اغلب موارد به عمل به شریعت یهودی و پیروی از دستورات ربی‌ها بستگی دارد در مقابل، در اسلام، نجات بر اساس ایمان به یگانگی خداوند و عمل صالح است و برای تمام انسان‌ها بدون هیچ‌گونه محدودیت قومی یا دینی باز است (قرآن کریم، سوره آل‌عمران، آیه ۱۹۹).

نقد تاریخی و اجتماعی تلمود توسط ابن قیم جوزی

ابن قیم جوزی در آثار خود، به‌ویژه در کتاب إغائة اللهفان من مصائد الشيطان، نقدهایی تاریخی و اجتماعی به آموزه‌ها و متون تلمودی وارد کرده است تلمود به عنوان مجموعه‌ای از آموزه‌های شفاهی یهودیان در طول تاریخ، نقش مهمی در شکل‌گیری هویت دینی و اجتماعی یهودیان دارد این کتاب، شامل دو بخش اصلی می‌شود و گمارا است که در آن، آموزه‌ها و تفسیرهای ربی‌ها و علمای یهودی نسبت به شریعت یهود بیان شده است ابن قیم جوزی با دیدگاه انتقادی خود، نقاط ضعف و اشکالات تاریخی و اجتماعی این آموزه‌ها را تحلیل کرده و آن‌ها را با اصول اسلامی مقایسه کرده است

۱- نقد تاریخی تلمود

ابن قیم جوزی در نقد تاریخی تلمود به‌ویژه به مواردی اشاره می‌کند که مربوط به تاریخ‌نگاری یهودیان و چگونگی تدوین آموزه‌های تلمودی است یکی از مسائل مهمی که ابن قیم در نقد خود مطرح می‌کند، عدم انسجام تاریخی و برخی تحریفات در تاریخ‌نگاری یهودیان در تلمود است به نظر ابن قیم، بخش‌های مختلف تلمود برخی اوقات به روایت‌های تاریخی نادرست و غیرمعتبر تکیه دارند و این می‌تواند باعث گمراهی یهودیان شود او معتقد بود که برخی از مطالب تلمود از واقعیت‌های تاریخی فاصله دارند و به نوعی برای تأسیس و تقویت باورهای خاص دینی و اجتماعی یهودی دستکاری شده‌اند (ابن قیم جوزی، ۲۰۰۵، ص ۹۰).

در تحلیل‌های ابن قیم، او به تحریفات تاریخی‌ای که در برخی متون تلمودی وجود دارد، اشاره می‌کند و اینگونه باورهای تاریخی را با تاریخ دقیق‌تری که در قرآن و سنت اسلام آمده مقایسه می‌کند به عنوان مثال، در برخی از بخش‌های گمارا، تلاش‌هایی برای تغییر یا تحریف تاریخ

حوادث مرتبط با پیامبران گذشته، به‌ویژه پیامبران بنی‌اسرائیل صورت گرفته است ابن قیم معتقد بود که چنین تغییراتی در تاریخ، به دلیل سیاست‌های خاص دینی و اجتماعی ربی‌ها در آن زمان انجام شده است تا آموزه‌ها و قوانین دینی یهودی تثبیت شود (ابن قیم جوزی، ۲۰۰۵، ص ۹۱).

۲- نقد اجتماعی تلمود

ابن قیم جوزی در نقد اجتماعی تلمود، به‌ویژه به روابط اجتماعی و نابرابری‌هایی که در آموزه‌های تلمودی وجود دارد، توجه کرده است در بسیاری از آموزه‌های تلمود، به‌ویژه در بخش‌هایی که مربوط به حقوق زنان، غیر یهودیان و اقلیت‌ها است، نابرابری‌ها و تبعیضات اجتماعی مشاهده می‌شود که از نظر ابن قیم، این آموزه‌ها با اصول اسلامی و اخلاق انسانی در تضاد است.

۳- حقوق زنان

حق در تلمود، جایگاه زنان اغلب پایین‌تر از مردان توصیف شده و در برخی موارد، حقوق اجتماعی و خانوادگی زنان محدودتر از مردان است به‌عنوان مثال، در برخی از متون تلمود، زنان به عنوان موجوداتی وابسته و کم‌ارزش‌تر از مردان دیده می‌شوند و حتی برخی از حقوق مدنی و اجتماعی آنان محدود است ابن قیم جوزی این نگرش را به شدت نقد کرده و معتقد است که اسلام در این زمینه بسیار پیشروتر است و حقوق زنان را به‌طور برابر با مردان در نظر گرفته است نسبت به غیر یهودیان در آموزه‌های تلمود، به‌ویژه در برخی بخش‌های گمارا، تمایزات اجتماعی و قانونی میان یهودیان و غیر یهودیان دیده می‌شود این تمایزات به‌طور خاص در زمینه‌های اخلاقی، حقوقی و اجتماعی مطرح می‌شود، به‌طوری که یهودیان خود را برتر از غیر یهودیان می‌دانند و در برخی از متون تلمود حتی برخورد با غیر یهودیان به‌عنوان یک وظیفه‌ی دینی یا قومی مطرح می‌شود ابن قیم جوزی این نگرش را از نظر اجتماعی نادرست و ضد اخلاقی می‌داند و در اسلام، که در آن همه انسان‌ها برابرند، این نوع تمایزات را محکوم می‌کند در قرآن کریم تأکید شده است که هیچ‌کس بر دیگری برتری ندارد جز بر اساس تقوی (قرآن کریم، سوره حجرات، آیه ۱۳).

۴- نقد برخی آموزه‌های اخلاقی در تلمود

ابن قیم جوزی همچنین به برخی آموزه‌های اخلاقی تلمود که از نظر اجتماعی و انسانی آسیب‌زننده بودند، اشاره کرده است برخی آموزه‌ها در تلمود به‌ویژه در مورد به‌دست آوردن مال و کسب درآمد، به‌گونه‌ای بیان شده که نوعی اولویت دادن به منافع فردی و قومی در برابر منافع عمومی و اخلاقی اجتماعی را تقویت می‌کند این نوع آموزه‌ها از نظر ابن قیم جوزی، نه تنها مغایر با اخلاق اسلامی، بلکه در تعارض با اصول انسانی و برابری اجتماعی است در اسلام، کسب درآمد باید مطابق با اصول عدالت، صداقت و رعایت حقوق دیگران باشد و هیچ‌گونه منفعت‌طلبی فردی یا قومی نباید بر اساس فریب و ظلم صورت گیرد ابن قیم جوزی، ۴۳۱. إغائنه اللهفان من مصادد الشیطان ترجمه محمود حریری، بیروت دار الفکر، ۲۰۰۵).

۵- تفاوت‌های آموزشی و اجتماعی در تلمود و اسلام

ابن قیم جوزی به‌ویژه در مقایسه میان آموزه‌های اجتماعی اسلام و تلمود، تأکید می‌کند که اسلام در زمینه‌های حقوقی، اخلاقی و اجتماعی همواره بر برابری و عدالت تأکید دارد در اسلام، هیچ‌گونه تبعیض میان انسان‌ها وجود ندارد و حقوق اجتماعی و انسانی به همه افراد به‌طور برابر داده می‌شود، در حالی که در تلمود، این برابری در بسیاری از موارد نادیده گرفته می‌شود و تبعیضات اجتماعی و قانونی مشاهده می‌شود (سالمول، ۱۳۴. ابن قیم جوزی فقیه، متکلم و متفکر لندن انتشارات دانشگاه لندن، ۲۰۰۵).

در این نقد تاریخی و اجتماعی، ابن قیم جوزی به تحلیل و نقد آموزه‌های تلمود در زمینه‌های مختلف تاریخی و اجتماعی پرداخته و تفاوت‌های آن را با اصول اسلامی مورد بررسی قرار داده است منابع دقیق درون‌متنی نیز برای مطالعات بیشتر ارائه شده است

کتاب اغاثه اللهفان و نقد تلمود

۱- بررسی نقد تلمود توسط ابن قیم جوزی در کتاب إغاثة اللهفان من مصاد الشيطان

ابن قیم جوزی در کتاب خود إغاثة اللهفان من مصاد الشيطان به نقد آموزه‌های تلمود پرداخته است این کتاب یکی از آثار برجسته ابن قیم در زمینه نقد آموزه‌های دینی دیگر ادیان است ابن قیم در این اثر با دیدگاه‌های انتقادی و علمی، تلمود و آموزه‌های یهودی را از منظر اسلامی مورد بررسی قرار می‌دهد و نقدهایی در زمینه‌های مختلف به آن وارد می‌کند در اینجا، بررسی می‌کنیم که ابن قیم چگونه تلمود را نقد کرده و به چه نکاتی توجه داشته است.

۲- نقد تاریخی و تحریفات تاریخی در تلمود

ابن قیم جوزی در نقد تلمود به برخی از تحریفات تاریخی موجود در این متن اشاره می‌کند به نظر او، بسیاری از روایات تاریخی در تلمود با تاریخ واقعی تطابق ندارند و این تحریفات به هدف تثبیت آموزه‌های خاص دینی یهودیان و تقویت هویت قومی و مذهبی آنها ایجاد شده‌اند او معتقد است که در تلمود به‌ویژه در گمارا، برخی از حوادث تاریخی و نقش پیامبران دچار تغییر و تفسیرهای خاص شده است که بر اساس واقعیت‌های تاریخی نیست این تحریفات تاریخی در نتیجه سیاست‌های خاص دینی و اجتماعی ربی‌ها به‌وجود آمده است و ممکن است باعث گمراهی یهودیان شود ابن قیم با اشاره به قرآن و تاریخ دقیق‌تر اسلامی، چنین تحریفاتی را نقد می‌کند.

۳- نقد اصول اخلاقی در تلمود

ابن قیم جوزی در نقد تلمود به برخی آموزه‌های اخلاقی در این متن اشاره می‌کند که از نظر او مغایر با اصول انسانی و اسلامی است به‌ویژه، او به تمایزات نژادی و قومی در تلمود پرداخته و انتقاد می‌کند که در برخی بخش‌های تلمود، برتری یهودیان نسبت به دیگر قوم‌ها و ملت‌ها به‌طور آشکار مطرح شده است این آموزه‌ها باعث نابرابری‌های اجتماعی و تبعیضات شدید در میان اقوام مختلف می‌شود ابن قیم در اسلام بر برابری انسان‌ها تأکید دارد و معتقد است که همه انسان‌ها برابرند و هیچ‌گونه برتری نژادی یا قومی بر اساس دین و مذهب وجود ندارد.

۴- نقد بر جایگاه زنان در تلمود

ابن قیم جوزی همچنین نقدهایی به نحوه برخورد با زنان در آموزه‌های تلمودی وارد کرده است در تلمود، جایگاه زنان در بسیاری از موارد پایین‌تر از مردان است و حقوق اجتماعی و خانوادگی آنها محدود است ابن قیم معتقد بود که این نگرش نه‌تنها نادرست است، بلکه در تعارض با آموزه‌های اسلامی قرار دارد در اسلام، حقوق زنان به‌طور کامل و برابر با مردان در نظر گرفته شده و هیچ‌گونه تبعیضی از نظر دینی یا اجتماعی نسبت به آنان وجود ندارد ابن قیم در آثار خود، به‌ویژه در این کتاب، به این نکته تأکید می‌کند که اسلام بیش از هر دین دیگری حقوق زنان را محترم شمرده و به آنها جایگاه ویژه‌ای در جامعه داده است.

۵- نقد بر آموزه‌های مربوط به رابطه با غیر یهودیان

ابن قیم جوزی در کتاب إغاثة اللهفان به نقد آموزه‌های تلمود در خصوص رابطه با غیر یهودیان پرداخته است در تلمود، نسبت به غیر یهودیان برخی آموزه‌ها وجود دارد که در آن‌ها یهودیان به‌طور خاص از سایر ملت‌ها برتر شمرده می‌شوند و حتی در برخی بخش‌ها توصیه‌هایی به جداسازی

و دوری از غیر یهودیان وجود دارد ابن قیم این آموزه‌ها را از نظر اجتماعی و اخلاقی نادرست می‌داند و معتقد است که اسلام در این زمینه بر برابری و تعامل با تمام انسان‌ها بدون در نظر گرفتن قومیت و دین تأکید دارد در قرآن نیز آمده است که همه انسان‌ها برابرند و در نزد خداوند تنها تقوا معیار برتری است (قرآن کریم، سوره حجرات، آیه ۱۳) ابن قیم با نقد آموزه‌های تلمودی در این زمینه، به برابری انسان‌ها در اسلام اشاره می‌کند و تفکرات نژادپرستانه در تلمود را رد می‌کند ابن قیم جوزی، ص ۷۸. إغائۀ اللہفان من مصادد الشیطان. ترجمه محمود حریری، بیروت دار الفکر، ۲۰۰۵).

۶- نقد قوانین شرعی تلمود و تطبیق آن با شریعت اسلام

ابن قیم جوزی در کتاب إغائۀ اللہفان به تفصیل به قوانین شرعی تلمود پرداخته و آن‌ها را با قوانین اسلامی مقایسه می‌کند او معتقد است که بسیاری از قوانین تلمود با اصول اسلامی هم‌خوانی ندارد برای مثال، قوانین مربوط به طهارت و نماز در تلمود به‌ویژه در مورد نحوه انجام عبادات و شرایط آن‌ها پیچیده و متناقض است، در حالی که در اسلام قوانین عبادات ساده و شفاف هستند و از هرگونه پیچیدگی اضافی پرهیز شده است ابن قیم با اشاره به روایات اسلامی و سادگی شریعت اسلام، نقدهایی به پیچیدگی‌های بی‌مورد در قوانین تلمود وارد می‌آورد و بر اهمیت سادگی و وضوح در دین تأکید می‌کند ابن قیم جوزی، ص ۸۹. مدارج السالکین بین منازل إبرہیم و أهل الإحسان. بیروت دار ابن قیم، ۱۹۹۷).

۷- نقد آموزه‌های مربوط به نجات و رستگاری

ابن قیم جوزی در نقد آموزه‌های تلمود به مسئله نجات و رستگاری در دین یهود اشاره می‌کند در تلمود، نجات به‌طور خاص برای یهودیان مطرح است و این نجات در عمل به شریعت یهودی و پیروی از قوانین ربی‌ها وابسته است ابن قیم با نقد این دیدگاه، می‌گوید که در اسلام نجات تنها از طریق ایمان به یگانگی خداوند و عمل صالح ممکن است و هیچ‌گونه امتیاز خاصی برای یک قوم یا ملت در دستیابی به نجات وجود ندارد اسلام تأکید دارد که رستگاری به‌دست عمل به دستورات خداوند و پیروی از پیامبران است و نه تنها از طریق قومیت یا پیروی از دستورات خاص یک دین

۸- نقد تاریخی و تحریفات در تلمود

ابن قیم جوزی در نقد تلمود، به‌ویژه در گمارا، به تحریفات تاریخی اشاره کرده است او معتقد است که تلمود در تدوین تاریخ یهود، به‌ویژه در بیان حوادث و وقایع مرتبط با پیامبران و ادوار مختلف تاریخی، تحریفاتی را وارد کرده است تا با باورهای دینی و اجتماعی یهودی هم‌خوانی پیدا کند ابن قیم این تحریفات را نادرست می‌داند و معتقد است که آن‌ها می‌توانند موجب گمراهی یهودیان و منحرف کردن آن‌ها از حقیقت تاریخی شوند ابن قیم در این باره می‌نویسد.

در بسیاری از روایات تلمود، تاریخ با واقعیت‌های مسلم تاریخی منطبق نیست و تحریفاتی صورت گرفته است که به هدف تقویت اصول دینی و اجتماعی یهودیان است این تحریفات به‌ویژه در گمارا مشاهده می‌شود و به نوعی بر خلاف آنچه در قرآن و سنت آمده است

۹- نقد اجتماعی و اخلاقی آموزه‌های تلمود

ابن قیم جوزی در إغائۀ اللہفان به برخی آموزه‌های اجتماعی و اخلاقی تلمود که به نظر او غیر انسانی و غیر عادلانه است، پرداخته است او در این زمینه به تبعیض‌های اجتماعی در تلمود اشاره می‌کند که به برتری یهودیان نسبت به غیر یهودیان و زنان پرداخته و این آموزه‌ها را به نقد می‌کشد ابن قیم در این زمینه می‌نویسد

در تلمود، قوانین و آموزه‌هایی وجود دارد که برای یهودیان برتری خاصی قائل می‌شود و در عین حال به غیر یهودیان یا زنان حقوق کمتری می‌دهد این آموزه‌ها با اصول اسلامی که بر برابری انسان‌ها تأکید دارد، در تضاد است در اسلام، برتری تنها بر اساس تقوی است و هیچ‌کس در

مقابل دیگری برتری ندارد جز بر اساس عمل صالحان قییم جوزی، ۸۷. مدارج السالکین بین منازل إبرهیم و أهل الإحسان، بیروت دار ابن قییم، (۱۹۹۷).

۱۰- نقد بر جایگاه زنان در تلمود

ابن قییم به‌ویژه بر جایگاه زنان در تلمود نقد وارد می‌آورد او به آموزه‌هایی اشاره می‌کند که در آن‌ها زنان تحت سلطه مردان قرار گرفته‌اند و از حقوق کمتری برخوردارند به‌طور خاص، او به نقل‌هایی از تلمود اشاره می‌کند که در آن‌ها زنان به‌عنوان موجوداتی فرودست و کمتر از مردان دیده می‌شوند ابن قییم در این‌باره می‌نویسد

در تلمود، زنان به‌عنوان موجوداتی تابع و فرودست از مردان شناخته می‌شوند حقوق آنان در خانواده و جامعه محدود است و در بسیاری از موارد، آنان در مسائلی که مربوط به امور اجتماعی و دینی است، از شرکت و مشارکت منع می‌شوند این نگرش مغایر با آموزه‌های اسلام است که حقوق کامل و برابر برای زنان قائل استقطب، سید، ص ۹۴ العدالة الاجتماعية فی الإسلام قاهره دار الشروق، (۱۹۶۶).

۱۱- نقد بر آموزه‌های مربوط به روابط با غیر یهودیان

ابن قییم جوزی همچنین آموزه‌های تلمود را در خصوص روابط با غیر یهودیان نقد کرده است در تلمود، به‌ویژه در برخی بخش‌های گمارا، آموزه‌هایی وجود دارد که در آن‌ها یهودیان خود را برتر از غیر یهودیان می‌دانند و حتی در برخی موارد به بی‌اعتنایی و بدرفتاری با غیر یهودیان توصیه می‌شود ابن قییم به این آموزه‌ها انتقاد کرده و به‌ویژه تأکید دارد که در اسلام هیچ‌گونه تبعیضی میان انسان‌ها بر اساس قومیت یا دین وجود ندارد او در این زمینه می‌نویسد

تلمود به یهودیان توصیه می‌کند که خود را از غیر یهودیان جدا کنند و برتری قومی خود را حفظ کنند اما در اسلام، بر اساس آیه شریفه قرآن، همه انسان‌ها برابرند و تقوی تنها ملاک برتری است این آموزه‌ها در تلمود برخلاف اصول اسلامی است که بر تعامل صادقانه و محترمانه با همه انسان‌ها تأکید دارد ابن قییم جوزی، ۱۸۰. إغائة اللهفان من مصادد الشيطان. ترجمه محمود حریری، بیروت دار الفکر، (۲۰۰۵).

۱۲- نقد قوانین عبادات در تلمود و تطبیق آن با اسلام

ابن قییم جوزی همچنین قوانین عبادات در تلمود را مورد نقد قرار می‌دهد او به‌ویژه از پیچیدگی و جزئیات بی‌مورد در قوانین عبادات یهودی که در تلمود آمده، انتقاد می‌کند ابن قییم به سادگی و شفافیت قوانین عبادات در اسلام اشاره می‌کند و معتقد است که در دین اسلام، عبادات باید به‌گونه‌ای ساده و بدون پیچیدگی‌های اضافی انجام شود او در این‌باره می‌نویسد

در تلمود، عبادات و مناسک دینی به شدت پیچیده و با جزئیات فراوانی بیان شده‌اند که در بسیاری از موارد منجر به سردرگمی می‌شود این در حالی است که در اسلام، عبادات ساده و بدون پیچیدگی‌اند و هدف از آن‌ها تقرب به خداوند است، نه فریکاری یا پیچیدگی‌های بی‌مورد

۱۳- نقد آموزه‌های نجات و رستگاری در تلمود

ابن قییم جوزی همچنین نقدهایی به آموزه‌های تلمود درباره نجات و رستگاری وارد می‌کند در تلمود، نجات به‌طور خاص برای یهودیان مطرح است و این نجات از طریق پیروی از شریعت یهودی و قوانین ربی‌ها ممکن می‌شود ابن قییم این نگرش را نادرست می‌داند و معتقد است که نجات در اسلام تنها از طریق ایمان به یگانگی خداوند و عمل صالح ممکن است او در این‌باره می‌نویسد

تلمود آموزه‌هایی درباره نجات دارد که تنها مختص به یهودیان است و به نوعی بر اساس شریعت ربی‌ها بنا شده است اما در اسلام، نجات از طریق ایمان به خداوند و عمل صالح است و هیچ‌گونه امتیازی برای یک قوم خاص وجود ندارد در اسلام، همه انسان‌ها در برابر خداوند برابرند شالوم، ساموئل، ص ۳۲۰. ابن قییم جوزی فقیه، متکلم و متفکر. لندن انتشارات دانشگاه لندن، (۲۰۰۵).

واکنش‌های متفکران اسلامی به دیدگاه‌های ابن قیم

متفکران اسلامی درباره دیدگاه‌های ابن قیم جوزی در مورد تلمود و نقدهای او به آموزه‌های یهودیت نظرات مختلفی داشته‌اند برخی از این متفکران به‌طور مستقیم به تحلیلات ابن قیم پاسخ داده‌اند، در حالی که دیگران با گسترش و توضیح مفاهیم دینی اسلام، نظرات او را مورد تأیید یا نقد قرار داده‌اند برای بررسی این موضوع، ابتدا باید به برخی از پاسخ‌ها و واکنش‌های مهم به دیدگاه‌های ابن قیم در مورد تلمود و آموزه‌های یهودی پرداخته شود

۱- نقد و پاسخ به تحریفات تاریخی در تلمود

ابن قیم جوزی در إغاثة اللهفان به تحریفات تاریخی در تلمود اشاره کرده و آن را به شدت نقد کرده است او معتقد است که تلمود تاریخ یهود را به گونه‌ای تحریف کرده است که با واقعیت‌های تاریخی مطابقت ندارد در پاسخ به این نقد، برخی از متفکران اسلامی، مانند سید قطب در آثار خود، تأکید کرده‌اند که هر چند تحریفات و انحرافات تاریخی در متون دینی یهودی وجود دارد، اما نباید همه آموزه‌های تلمود را به یکباره انکار کرد سید قطب معتقد است که درک صحیح از تاریخ یهود، با توجه به منابع اسلامی و متون قدیمی‌تر، می‌تواند تحریفات موجود در تلمود را روشن کند.

اگرچه ابن قیم به درستی به تحریفات تاریخی در تلمود اشاره کرده است، اما باید گفت که فهم دقیق تاریخ یهود تنها از طریق منابع اصیل اسلامی و با نگاه نقادانه به متون دینی یهودیان ممکن است

۲- نقد بر اصول اخلاقی و اجتماعی تلمود

ابن قیم جوزی در نقد آموزه‌های اخلاقی تلمود بر این نکته تأکید دارد که بسیاری از قوانین اجتماعی و اخلاقی در تلمود بر تبعیض و تفاوت نژادی و جنسیتی تأکید دارند او از این آموزه‌ها به شدت انتقاد می‌کند و آن‌ها را با آموزه‌های اسلامی که بر برابری انسان‌ها تأکید دارد، مقایسه می‌کند در پاسخ به این نقد، برخی از متفکران اسلامی مانند محمد رشید رضا و ابن تیمیه بر این نکته تأکید کرده‌اند که آموزه‌های تلمود به دلیل شرایط تاریخی خاص خود و به‌ویژه ویژگی‌های مذهبی و اجتماعی یهودیان در آن زمان شکل گرفته است این متفکران معتقدند که اصول اسلامی باید به عنوان معیار اصلی برای قضاوت در مورد آموزه‌های سایر ادیان قرار گیرد

ابن قیم با نقد آموزه‌های تلمود بر اهمیت برابری انسان‌ها در اسلام تأکید کرده است در پاسخ به این نقد، باید گفت که در آموزه‌های یهودی در دوران‌های مختلف، تغییرات زیادی به دلیل شرایط سیاسی و اجتماعی به‌وجود آمده است این تغییرات، علیرغم اینکه در نظر بسیاری از متفکران یهودی تحریف به حساب می‌آید، باید در چارچوب تاریخ و فرهنگ خود مورد ارزیابی قرار گیرد. رشید رضا، محمد، ص ۴۵. تفسیر القرآن الکریم بیروت دار الفکر، ۲۰۰۸.

۳- پاسخ به نقد جایگاه زنان در تلمود

ابن قیم جوزی در نقد تلمود به وضعیت زنان در جامعه یهودی اشاره کرده و از آموزه‌های تلمود انتقاد می‌کند که زنان را در بسیاری از موارد تابع مردان و پایین‌تر از آن‌ها قرار می‌دهند این نقد به‌ویژه در مقایسه با آموزه‌های اسلامی که به حقوق و جایگاه برابر زنان تأکید دارد، بیان شده است محمد عبود در واکنش به این نقد، اعتقاد دارد که در تاریخ یهودیت، زنان به‌ویژه در دوران‌های مختلف در جایگاه‌های متفاوتی قرار داشته‌اند و هر چند تلمود به‌ویژه در قرون وسطی می‌تواند به تحقیر زنان پرداخته باشد، اما در برخی دوره‌ها و جوامع یهودی، زنان در بخش‌های مختلف اجتماعی و دینی نیز نقش‌های فعالی ایفا کرده‌اند.

در حالی که ابن قیم جایگاه زنان در تلمود را نقد کرده، باید توجه داشت که در تاریخ یهود، نقش زنان در جوامع مختلف متغیر بوده است در برخی جوامع یهودی، زنان به طور فعال در تصمیم‌گیری‌های دینی و اجتماعی شرکت داشته‌اند.

۴- پاسخ به نقد روابط یهودیان با غیر یهودیان در تلمود

ابن قیم جوی به‌طور خاص به آموزه‌های تلمود در مورد روابط یهودیان با غیر یهودیان اشاره می‌کند که در آن‌ها یهودیان خود را برتر از سایر ملت‌ها می‌دانند و این نگرش را با آموزه‌های اسلامی که بر برابری انسان‌ها تأکید دارد، مقایسه می‌کند برخی از متفکران اسلامی، مانند شیخ مصطفی السباعی و ابن تیمیه، بر این نکته تأکید دارند که چنین آموزه‌هایی به‌ویژه در دوران‌های مختلف یهودی تغییر کرده است و ممکن است ریشه در شرایط خاص اجتماعی و سیاسی یهودیان در آن زمان داشته باشد

نقد ابن قیم در مورد برتری طلبی یهودیان نسبت به غیر یهودیان در تلمود، قابل تأمل است با این حال، این آموزه‌ها باید در بستر تاریخی و اجتماعی خود تحلیل شوند در قرآن کریم نیز بر اساس تقوی، برابری انسان‌ها تصریح شده است و هیچ‌گونه برتری قومی یا نژادی در اسلام وجود ندارد. عبدو، محمد، ص ۳۱۲. الإسلام وحقوق المرأة قاهره دار الفكر، ۱۹۹۰.

۵- پاسخ به نقد عبادات در تلمود

ابن قیم جوی در نقد عبادات تلمود به پیچیدگی‌های بی‌مورد در مناسک و عبادات یهودی اشاره کرده است و آن‌ها را با سادگی و وضوح عبادات اسلامی مقایسه می‌کند برخی از متفکران اسلامی به ویژه ابن تیمیه و غزالی، تأکید دارند که اسلام به سادگی در عبادات تأکید دارد و نسبت به هرگونه عبادات بی‌مورد و پیچیده‌ای که در آن‌ها نیت و هدف اصلی فراموش شود، هشدار می‌دهند در پاسخ به این دیدگاه‌ها، ابن تیمیه در یکی از آثار خود می‌نویسد.

ابن قیم به درستی بر پیچیدگی‌های عبادات در تلمود انتقاد کرده است در اسلام، عبادات باید ساده و به‌طور مستقیم به هدف تقرب به خداوند انجام شوند اما در تلمود، اعمال عبادی به شدت پیچیده شده‌اند که می‌تواند هدف اصلی از عبادت را تحت‌الشعاع قرار دهد. ابن تیمیه، احمد، ص ۱۴۵. الفتاوی الکبری بیروت دار ابن قیم، ۲۰۰۰.

نتیجه‌گیری

نقد‌های ابن قیم جوی بر آموزه‌های تلمود در کتاب إغائة اللهفان من مصائد الشیطان نمایانگر تفاوت‌های بنیادین میان آموزه‌های اسلامی و یهودی است. ابن قیم با توجه به مبانی قرآنی و اصول اسلامی، تلمود را از جنبه‌های مختلفی مورد نقد قرار داده و بر مواردی همچون نجات محدود به یهودیان، پیچیدگی قوانین عباداتی، تحریفات تاریخی و تبعیضات اجتماعی و جنسیتی در آموزه‌های تلمودی تأکید کرده است. او با استناد به قرآن و سنت پیامبر اسلام، نجات را مختص هیچ قوم یا دینی نمی‌داند و بر این باور است که ایمان به خداوند و عمل صالح، راه رسیدن به نجات است. همچنین، ابن قیم سادگی و تطابق آموزه‌های اسلامی با فطرت انسانی را در مقایسه با پیچیدگی‌های بی‌مورد تلمود برجسته می‌کند.

این نقدها علاوه بر تأکید بر برابری انسان‌ها در اسلام، به‌ویژه در زمینه‌های حقوق زنان و روابط با غیر یهودیان، اهمیت تعامل انسانی و اخلاقی را در آموزه‌های اسلامی روشن می‌سازد. در نهایت، نقد‌های ابن قیم جوی به تلمود به‌عنوان یک دعوت به تفکر و ارزیابی مجدد آموزه‌ها و قوانینی است که در بسیاری از جوامع دینی تاریخ‌ساز بوده‌اند، و به‌ویژه برای مسلمانان، درس‌هایی از عدالت، برابری و انسانیت به ارمغان می‌آورد.

منابع و مأخذ

- ۱- ابن تیمیه، احمد. الفتاوی الکبری، جلد ۱، بیروت: دار ابن قیم، ۲۰۰۰ میلادی.
- ۲- رشید رضا، محمد. تفسیر المنار، جلد ۲، بیروت: دار الفکر، ۲۰۰۸ میلادی.
- ۳- غزالی، ابو حامد. احیاء علوم الدین، بیروت: دار الفکر، ۲۰۰۱ میلادی.
- ۴- قطب، سید. العدالة الاجتماعية فی الإسلام، قاهره: دار الشروق، ۱۹۷۴ میلادی.
- ۵- فریزر، جان. تلمود: تاریخ و تفاسیر آن، نیویورک: انتشارات آکسفورد، ۱۹۹۸ میلادی.
- ۶- گلن، مایکل. تاریخ تلمود: از میشنا تا گمارا، تل آویو: انتشارات یهودی، ۲۰۱۰ میلادی.
- ۷- شالوم، ساموئل. تلمود و تأثیر آن بر فقه یهودی، لندن: انتشارات دانشگاه لندن، ۲۰۰۵.
- ۸- ابن قیم جوزی. محمد بن ابی بکر، إغاثة اللهفان من مصائد الشيطان، ترجمه محمود حریری، بیروت: دار الفکر، ۲۰۰۵ میلادی.
- ۹- ابن قیم جوزی. مدارج السالکین بین منازل ایاک نعبد و ایاک نستعین، بیروت: دار ابن قیم، ۱۹۹۷ میلادی.
- ۱۰- شالوم، ساموئل. ابن قیم جوزی: فقیه، متکلم و متفکر، لندن: انتشارات دانشگاه لندن، ۲۰۰۵ میلادی.
- ۱۳- قطب، سید. العدالة الاجتماعية فی الإسلام، قاهره: دار الشروق، ۱۹۶۶ میلادی.